

Vergaderjaar 2021–2022

31 839

Jeugdzorg

Nr. 807

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID,
WELZIJN EN SPORT EN VAN DE MINISTER VOOR
RECHTSBESCHERMING**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 oktober 2021

Met deze brief informeren wij u over de uitvoering van een aantal toezeggingen in het Commissiedebat Jeugd van 22 juni 2021 (Kamerstukken 31 839, 28 345 en 31 015, nr. 805).

Hoofdpunten van deze brief zijn:

- *Ervaringen uit het proces van sluiting van De Hoenderloo Groep*
Bijgevoegd ontvangt uw Kamer de uitkomsten van de navraag die het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ) heeft gedaan bij de jongeren en hun vertegenwoordigers die door de sluiting van De Hoenderloo Groep (DHG) ergens anders heen moesten¹. De betreffende ouders en Pluryn ontvangen gelijktijdig met de Kamer het eindrapport van het OZJ. De navraag door het OZJ leert dat de meeste jongeren nu positief zijn over hun plaats, maar dat het de nodige tijd heeft gekost voordat behandeling en onderwijs goed geregeld waren. Voor een klein aantal heeft het OZJ samen met expertteams andere plekken helpen organiseren. Ouders en jongeren hebben zich veilig gevoeld melding te doen van een klacht. Tegelijk zijn er de nodige lessen te leren uit dit traject.
- *Impact vennootschapsbelasting op jeugdsector*
Met Jeugdzorg Nederland is gesproken over de brief van maart jl. waarin Jeugdzorg Nederland aangeeft dat het voor hen op dit moment niet mogelijk is om de gevraagde impactanalyse te verrichten. Aan de sector is voorgesteld om in 2025 te kijken hoeveel vennootschapsbelasting daadwerkelijk de afgelopen jaren door instellingen is betaald en of dat negatieve impact op hun bedrijfsvoering (continuïteit van zorg) met zich heeft meegebracht. Op basis van die werkelijke impact wordt dan bezien of verdere actie nodig is.

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

- *Aanpak knelpunten acute jeugd-ggz*
Het Kabinet heeft € 50 miljoen beschikbaar gesteld voor een tijdelijke uitbreiding van ambulante of klinische crisiscapaciteit in de acute jeugd-ggz én het verlichten van de druk op de acute jeugd-ggz. In totaal hebben 28 acute jeugd-ggz aanbieders in samenwerking met acht coördinerende gemeenten een beroep gedaan op de specifieke regeling. Inmiddels zijn de aanvragen beoordeeld, zijn de beschikbare middelen verdeeld en zijn jeugd-ggz aanbieders en gemeenten gestart met de uitvoering.
- *Aanpak arbeidsmarktknelpunten jeugdbescherming*
Op 7 september jl. is met betrokken organisaties in een expertmeeting gesproken over de arbeidsmarktknelpunten in de jeugdbescherming. De Kamer wordt vóór het Wetgevingsoverleg Jeugd van 29 november over de verdere aanpak geïnformeerd.

1. Ervaringen uit het proces van sluiting van De Hoenderloo Groep

In het debat op 21 april 2021 (Handelingen II 2020/21, nr. 71, item 3) heeft de Kamer verzocht alle jongeren die door de sluiting van DHG een andere plek nodig hadden, na te bellen en te vragen of ze op hun plek zitten, en indien dit niet het geval is, dit alsnog zo spoedig mogelijk te regelen.² Het OZJ heeft in opdracht van VWS navraag gedaan bij deze jongeren en hun ouders. Hiermee wordt aan de toezegging voldaan dat u uiterlijk in september over de uitvoering van de motie wordt geïnformeerd.³

De belangrijkste uitkomsten met een reactie daarop zijn als volgt:

- Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen heeft het OZJ 63 jongeren en hun ouders/voogden benaderd. Dus niet alleen de 40 jongeren die op de beoogde sluitingsdatum niet klaar zouden zijn met hun behandeling, maar ook 23 jongeren en hun ouders/voogden van wie Pluryn heeft benoemd dat zij extra aandacht nodig hadden, omdat reguliere uitstroom voor 1 augustus 2020 niet in de lijn der verwachtingen lag. Uiteindelijk hebben 19 jongeren, 18 ouders en twee voogden hun medewerking verleend. Daardoor heeft het OZJ de ervaringen van 30 individuele jongeren kunnen optekenen.
- Van deze 30 hebben 23 jongeren een nieuwe plaats gekregen binnen Pluryn en 7 buiten Pluryn.
- Met ruim de helft (55%) van de jongeren gaat het goed, met 27% wisselend en met 18% niet goed.
 - o Voor de jongeren met wie het nu goed gaat geldt wel dat het tijd heeft gekost te wennen aan de nieuwe plaats en te zorgen dat onderwijs, vrijetijdbesteding en behandeling voor hen goed was geregeld.
 - o De jongeren met wie het wisselend goed en slecht gaat hebben veel last gehad van de overgangperiode en zijn soms nog boos en verdrietig.
 - o Bij de jongeren bij wie het niet goed gaat uit zich dat in een toename van angsten, somberheid en onrust.
- Over de nieuwe plaats is 45% positief, 42% neutraal en 13% negatief. Wat het oordeel positief of negatief maakt verschilt per jongere:
 - o De meeste jongeren voelen zich veilig op hun plek.
 - o Het merendeel weet hoe lang ze op deze plek mogen blijven. Tegelijk is het zo dat er onzekerheid is over het perspectief daarna. Ouders missen daarin begeleiding.
 - o De meeste jongeren zijn kleinschaliger gaan wonen en ervaren dat als positief. Een aantal noemt ook de keerzijde van kleinere

² Kamerstuk 31 497, nr. 398.

³ Kamerstuk 31 839, nr. 784.

- groepen. Soms sluit de samenstelling van de groep niet aan bij de jongere zelf. Een aantal van hen mist het terrein van DHG, dat veel mogelijkheden voor activiteiten met andere kinderen bood.
- o Veel jongeren hebben lang in onzekerheid gezeten over hun nieuwe school. Het merendeel van de jongeren vindt dat het onderwijs nu redelijk tot goed aansluit.
 - o Er is relatief veel ontevredenheid over de huidige behandel mogelijkheden en het huidige behandelplan. Bij de meeste jongeren heeft het lang geduurd voordat hun therapieën waren aangevraagd en gestart.
 - o Positieve ontwikkelingen zijn dat ouders en wettelijk vertegenwoordigers zich beter betrokken weten bij de behandeling en dat er minder fixaties en gedwongen afzonderingen zijn. Ook zijn de meeste jongeren en ouder(s) positief gestemd over de begeleiding en vinden ze dat de communicatie daarover niet is verslechterd.
- Het OZJ heeft bij de jongeren en hun ouder(s) ook nagevraagd of zij zich veilig hebben gevoeld melding van klachten te doen, zoals gevraagd in de motie van de leden Ceder en Westerveld.⁴ Dat blijkt het geval geweest te zijn. 88% van de meldingen is gedaan bij Pluryn. Wel is het zo dat ouders en jongeren vinden dat hun klachten vaak niet naar wens werden opgelost.
 - In de gesprekken met ouders kwam nadrukkelijk naar voren hoeveel impact de sluiting op hen heeft gehad. Dat heeft ook te maken met de omstandigheid dat de jaren voor plaatsing op DHG voor hen al heel stressvol zijn geweest.
 - Twaalf jongeren uit de onderzoeksgroep en drie jongeren buiten de onderzoeksgroep hebben aan OZJ de vraag gesteld om mee te denken over hun huidige situatie. Bij een deel bestond de inzet van het OZJ uit het zorgen voor een betere communicatie. Bij enkele jongeren is een intensiever traject gevolgd om ervoor te zorgen dat het zorgaanbod aansluit op de behoefte. In deze gevallen heeft OZJ meegeholpen bij het creëren van een maatwerkoplossing op het gebied van wonen, begeleiding en/of behandeling. Hierbij is steeds aangesloten bij bestaande structuren en is het regionale expertteam ingeschakeld, zodat er een duurzame oplossing komt die breed gedragen wordt. Deze jongeren zitten inmiddels bijna allemaal op een andere plek. Informatie over de jongeren voor wie nog naar een meer passende plek gezocht wordt, kan ik u vanwege de mogelijke herleidbaarheid van informatie gelet op het kleine aantal personen niet verstrekken.
 - Toegespitst op de sluiting van een voorziening noemt het OZJ als de belangrijkste leerpunten:
 - o Neem meer tijd en zorg voor een geleidelijke uitstroom;
 - o Houdt er rekening mee dat wennen aan de nieuwe plaats tijd vraagt;
 - o Een soepele overplaatsing vraagt doorlopende behandeling, onderwijs en vrijetijdsactiviteiten; en
 - o Besteed tijd en gerichte aandacht aan de communicatie met jongeren en ouders.

Dit alles overziende roept de uitkomst verschillende reacties op. Het is verheugend dat het op dit moment met de meeste jongeren goed gaat, dat zij op een passende plaats zitten en dat voor bijna alle jongeren met wie is gesproken voor wie dat nog niet gold een andere plek is gevonden. Tegelijk zijn we ons zeer bewust van de enorme impact die de sluiting van DHG op jongeren en hun ouder(s) heeft gehad. De hierboven gememo-reerde cijfers spreken boekdeel. Het heeft hen diep geraakt, want – en dat mag niet onbenoemd blijven – het is niet vanzelf goed gekomen. Het OZJ heeft ook gesignaleerd dat, hoewel jongeren en ouders zich veilig voelden

⁴ Kamerstuk 31 497, nr. 404.

om meldingen te doen bij Pluryn, zij ontevreden zijn over de klachtafhandeling. VWS heeft daarom Pluryn gevraagd het advies van het OZJ om hierover het gesprek aan te gaan op te volgen. De belangrijkste les is dat ook bij een gedwongen sluiting zorg gedragen moet worden voor een meer geleidelijke overgang. Dat sluit aan bij de bevindingen van het Verwey-Jonker Instituut (VJI) die in opdracht van Pluryn en de coördinerend jeugdhulpregio Utrecht-Stad een onafhankelijk onderzoek heeft uitgevoerd naar het proces van sluiting van DHG.⁵ VJI beveelt aan om rond de sluiting van een voorziening extra in te zetten op ondersteuning en betrokkenheid van jeugdigen en ouders. VWS deelt de analyse dat in tijden van ingrijpende veranderingen extra onafhankelijke ondersteuning van jongeren en ouders noodzakelijk is. Dat kan eraan bijdragen dat de sluiting van een grote voorziening als DHG meer gecontroleerd kan verlopen.

Dat zijn belangrijke constatering gegeven de breed gedragen wens de huidige residentiële jeugdhulp meer om te vormen naar kleinschalige woonvormen. VJI adviseert daarom de overheden op de gevolgen hiervan meer voorbereid te zijn. Daartoe zal VWS een korte handreiking laten opstellen. Hiermee wordt gevolg gegeven aan de motie van het lid Simons c.s. waarin wordt gevraagd de geleerde lessen om te zetten in aanpassingen van het jeugdzorgbeleid.⁶

2. Impact vennootschapsbelasting op jeugdzorgsector

Jeugdzorg Nederland heeft in maart 2021 schriftelijk gereageerd op mijn verzoek om de impact van de vennootschapsbelastingplicht in kaart te brengen. Tijdens het Commissiedebat Jeugd van 22 juni jl. heeft de heer Ramaekers gevraagd om een reactie op de brief van Jeugdzorg Nederland.

Jeugdzorg Nederland laat weten dat het voor hen op dit moment niet mogelijk is om de gevraagde impactanalyse te verrichten. Wij hebben hier begrip voor, maar daarmee is het op dit moment ook niet mogelijk om vast te stellen of actie noodzakelijk is richting de sector. Het kabinet heeft daarom aan de sector voorgesteld om in 2025 te kijken hoeveel vennootschapsbelasting daadwerkelijk de afgelopen jaren door instellingen is betaald en of dat negatieve impact op hun bedrijfsvoering (continuïteit van zorg) met zich heeft meegebracht. Het kabinet is bereid om dan – op basis van die werkelijke impact – te beoordelen of actie noodzakelijk is voor de sector en bij wie het primaat ligt. Het zijn immers gemeenten die aanbieders contracteren en de gesprekken voeren over de tarieven. Mocht zich in de tussentijd desondanks een situatie voordoen dat een instelling die sinds en door de decentralisatie van de jeugdzorg belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting is geworden en die dáárdoor in financiële nood is geraakt, dan kan Jeugdzorg Nederland snel contact opnemen met VWS.

Jeugdzorg Nederland heeft in de brief ook verzocht om nogmaals te bezien of de huidige zorgvrijstelling ruimer geïnterpreteerd kan worden of dat er een aparte vrijstelling in het leven geroepen kan worden. Aan de sector is al eerder door de Ministeries van VWS en Financiën aangegeven dat zij hiertoe geen mogelijkheden zien. Uw Kamer is hierover eerder geïnformeerd⁷.

⁵ Afbouw van residentiële jeugdhulp – Verwey-Jonker Instituut – juli 2021.

⁶ Kamerstuk 31 497, nr. 406.

⁷ Kamerstuk 31 839, nr. 751.

Verder heeft Jeugdzorg Nederland twee suggesties voor de korte termijn. De eerste suggestie is om de vennootschapsbelasting op te nemen als aparte bouwsteen in de amvb reële prijs⁸. Omdat de vennootschapsbelasting niet zozeer onderdeel is van de kostprijs, maar een heffing over de behaalde winst is het niet logisch om de vennootschapsbelasting verplicht door te berekenen aan gemeenten. Daarnaast hebben niet alle jeugdhulp-aanbieders de vennootschapsbelasting als kostenpost. Een algemene post zou daarmee ten goede komen aan alle jeugdhulpaanbieders, terwijl zij niet allemaal met deze post te maken hebben.

Jeugdzorg Nederland stelt verder voor om de indicator op te hogen die de Jeugdautoriteit hanteert voor een gezonde financiële bedrijfsvoering, zodat ook rekening wordt gehouden met de vennootschapsbelasting. Ten aanzien van deze suggestie kan worden gemeld dat de Jeugdautoriteit de combinatie van indicatoren beziet die gebruikt worden om te bepalen bij welke aanbieders een verdiepend onderzoek plaatsvindt naar het risico op financiële problemen.

Jeugdzorg Nederland is inmiddels langs bovenstaande lijn schriftelijk geïnformeerd in reactie op haar brief. Met bovenstaande reactie zijn wij ook ingegaan op de gewijzigde motie van de leden Beukering-Huijbregts en Voordewind over het compenseren van jeugdzorginstellingen voor de vennootschapsbelasting⁹.

3. Aanpak knelpunten acute jeugd-ggz

Tijdens het Commissiedebat van 22 juni jl. heeft de Kamer gevraagd naar de stand van zaken rond de acute jeugd-ggz.

Mede als gevolg van corona is er sprake van een toename van ernstige psychische problematiek bij jongeren, met name suïcidaliteit en ernstige eetproblematiek. Als gevolg hiervan raakt de acute jeugd-ggz in sommige regio's overbelast. Het kabinet heeft daarom op 23 april jl. specifiek voor deze problematiek € 50 miljoen beschikbaar gesteld via een specifieke uitkering aan gemeenten. Met de Nederlandse GGZ, de VNG en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie is uitgewerkt hoe deze middelen zo snel mogelijk terecht kunnen komen op de plekken waar dit nodig is. Dit heeft geleid tot een regeling waarbij gemeenten en zorgaanbieders gezamenlijk een aanvraag voor middelen konden indienen.¹⁰

De regeling heeft als doel een tijdelijke uitbreiding van ambulante of klinische crisiscapaciteit in de acute jeugd-ggz én het verlichten van de druk op de acute jeugd-ggz. Bijvoorbeeld door respijtzorg uit te breiden of lopende behandeling te intensiveren waardoor een crisis voorkomen kan worden. Aanbieders van acute jeugd-ggz hebben in samenwerking met gemeenten een voorstel gemaakt hoe zij op korte termijn de problematiek het hoofd kunnen bieden. Voorstellen konden tot 20 juli ingediend worden bij het Ministerie van VWS. In totaal hebben 28 acute jeugd-ggz aanbieders in samenwerking met acht coördinerende gemeenten een aanvraag ingediend. Om de druk op de acute jeugd-ggz te verminderen wordt door zorgaanbieders ingezet op verschillende activiteiten. In de tabel hieronder wordt aangegeven met welke activiteiten aanbieders aan de slag gaan.

Alle voorstellen zijn beoordeeld en op basis van de ingediende aanvragen zijn de beschikbare middelen verdeeld. Momenteel zijn de jeugd-ggz

⁸ Via het wetsvoorstel «Maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet en Wmo 2015» willen we in de Jeugdwet een artikel opnemen op grond waarvan we bij algemene maatregel van bestuur (amvb) regels kunnen stellen ten aanzien van reële tarieven die gemeenten met aanbieders afspreken (Kamerstuk 35 816).

⁹ Kamerstuk 35 570 XVI, nr. 178.

¹⁰ Stcrt. 2021, nr. 34093.

aanbieders en gemeenten bezig met uitvoering van de plannen. De Nederlandse GGZ, VNG en VWS onderhouden nauw contact met de betreffende gemeenten en aanbieders om op de hoogte te blijven over de voortgang.

1. *Het uitbreiden van zorgcapaciteit via:*
 - Realiseren van nieuwe teams die intensieve ambulante (crisis)hulp bieden.
 - Het uitbreiden van ambulante behandelcapaciteit.
 - Het uitbreiden van klinische capaciteit van High Intensive Cares en voor eetstoornissen.
 - Het realiseren van capaciteit in ziekenhuizen waarbij het mogelijk is om in uiterste medische noodsituaties dwangvoeding te kunnen geven. Uitgangspunt is én blijft om dit zoveel mogelijk te voorkomen.
2. *Voorkomen van crisis of verergering van bestaande psychische problematiek door intensiveren van zorg en ondersteuning via:*
 - Inzet van extra professionals (zoals systeemtherapeuten).
 - Inzet van ervaringsdeskundigen.
 - Wachtlijstondersteuning.
 - Uitbreiden van respijtzorg mogelijkheden voor crisisgevoelige jongeren.
 - Kleinere behandelgroepen.
3. *Versterken van eerste of tweedelijns zorgprofessionals bij het omgaan met psychische problematiek:*
 - Het bieden van consultaties rondom eetstoornissen of suïcidaliteit.
 - Scholing van jeugdhulpprofessionals op (beginnende) eetproblematiek.
4. *Overig:*
 - Uitbreiding aanmeldteams om screening, triage en indicering sneller te laten verlopen.
 - Inzet van ondersteunend personeel om zorgpersoneel te ontlasten in planning of plaatsingsvraagstukken.

4. Aanpak arbeidsmarktknelpunten jeugdbescherming

In het Commissiedebat van 22 juni heeft de Minister voor Rechtsbescherming toegezegd uw Kamer nader te informeren over de aanpak van de arbeidsmarktknelpunten in de jeugdbescherming. Ook is een tweetal moties aangenomen.¹¹

Expertmeeting

Tijdens een expertmeeting op 7 september jl. zijn twee belangrijke thema's besproken: (1) het aanboren en de aanstelling van nieuw potentieel jeugdbeschermers en (2) het behoud en motivatie van bestaand personeel voor de sector. Aan de expertmeeting namen vertegenwoordigers deel van Gecertificeerde Instellingen (GI's), Veilig Thuis (VT), de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), de VNG (en gemeenten), Jeugdzorg NL, de Associatie Wijkteams en de Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ).

In de expertmeeting heeft een uitwisseling van informatie en ideeën plaatsgevonden en zijn oplossingsrichtingen verkend. Bij het thema

¹¹ Kamerstuk 31 839, nrs. 793 en 796.

aanboren en de aanstelling van een nieuw potentieel van jeugdbeschermers zijn de volgende onderwerpen genoemd waar inzet op nodig is: opleiding en scholing, het bieden van loopbaanperspectief en de ontwikkeling van een gezamenlijk strategisch HR-beleid.

Bij het thema behoud en motivatie van bestaand personeel stond duurzame inzet van jeugdbeschermers in de sector voorop. Aan de orde kwamen het inwerken en begeleiden van starters, verbeteren van de aanpak bij (online) agressie en geweld, tarieven en beloning en het verminderen van werkdruk. Bij het verminderen van werkdruk speelt o.a. mee het verlichten van administratieve werkzaamheden, het verminderen van de caseload, het wegnemen belemmeringen van de SKJ-registratie en het voorkomen van stapeling van klacht-

en tuchtrechtelijke procedures. Ook aandacht voor de werkdruk als gevolg van complexe scheidingsproblematiek werd in dit verband genoemd.

De komende periode worden met de betrokken ketenpartners nadere afspraken gemaakt om de arbeidsmarktproblematiek aan te pakken. Voorafgaand aan het WGO Jeugd van 29 november 2021 wordt de Kamer geïnformeerd over deze afspraken.

Caseload en tarieven jeugdbescherming

Tijdens het commissiedebat zijn twee moties aangenomen. De motie van het lid Raemakers ziet onder meer op met de sector in overleg te treden om de wervingscampagne «Ik zorg» hernieuwd onder de aandacht te brengen van werkgevers in de jeugdbescherming, met specifieke aandacht voor zorgverleners die de sector hebben verlaten en op de caseload van jeugdbeschermers.¹² Het deel van de motie Raemakers dat ziet op de wervingscampagne «Ik zorg» neemt de Minister voor Rechtsbescherming mee in de hierboven genoemde uitwerking van de oplossingsrichtingen met de sector.

Het deel van de motie over de caseload wordt betrokken bij de motie van de leden Peters en Kuiken over een eenduidig minimumtarief en een eenduidige verantwoordingsvorm voor gemeenten.¹³ In een decentraal stelsel is het primair aan gemeenten en instellingen om zelf tot passende afspraken te komen over een tarief waarmee instellingen in staat zijn de jeugdbeschermers conform een reële caseload te laten werken. Ook de inspecties roepen in hun toezicht op de jeugdbescherming GI's en gemeenten daartoe op.¹⁴

In de praktijk zien we echter dat er veel discussie is tussen gemeenten en instellingen over een objectieve norm voor bijvoorbeeld de caseload die past bij de toegenomen complexiteit van de doelgroep. Hoewel er veel regels zijn – zoals wettelijke eisen, certificering GI's, methodiekbeschrijvingen, richtlijnen van professionals – is er niet een actuele landelijke basisbeschrijving van wat GI's moeten doen (prestaties) en wat daarbij een redelijke en objectieve norm is gegeven bijvoorbeeld de toegenomen complexiteit. Overeenstemming over de prestaties (zoals: de te leveren kwaliteit, de in te zetten methode, de benodigde inzet van professionals) en de daarbij te hanteren normen is randvoorwaardelijk om op lokaal niveau afspraken te maken over het daarbij behorende tarief. Daarbij is het van belang dat er ruimte is en blijft om op regionaal niveau afspraken te kunnen maken over prestatie en prijs. Dat doet bijvoorbeeld

¹² Kamerstuk 31 839, nr. 793.

¹³ Kamerstuk 31 839, nr. 796.

¹⁴ Kamerstuk 31 839, nr. 749.

recht aan maatwerk dat in de regio geleverd wordt, verschillen in omvang van de organisatie, maar geeft ook ruimte voor variëteit en innovatie. De Minister voor Rechtsbescherming gaat samen met gemeenten en GI's afspraken maken over prestaties en met hen toewerken naar een genormeerde en door hen gedragen caseload in de jeugdbescherming, die vervolgens als basis kan dienen om op lokaal niveau afspraken te maken over het tarief.

Tot slot

Ter voorbereiding op het Wetgevingsoverleg Jeugd van 29 november 2021 ontvangt uw Kamer in november a.s. onze reguliere Voortgangsbrief Jeugd waarin wij u informeren over de actuele ontwikkelingen in het jeugdbeleid en over de stand van zaken van moties en toezeggingen.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
P. Blokhuis

De Minister voor Rechtsbescherming,
S. Dekker